Vzpomínka na cestu z Čech do Bagdádu

Kateřina Bartošová, Miloslava Turková

Anna Kálalová, za svobodna Fenclová, se narodila 7. července roku 1866 v Dobrovicích nad Lužnicí v rodině kožešníka. Provdala se za Jana Václava Kálala, osvíceného řídícího učitele v Bernarticích, kde žila do roku 1926, a poté se přestěhovala do Písku. Pro svoje vnučky[1] v roce 1932 (ve věku 66 let) zaznamenala jako součást svých pamětí mimo jiné[2] vzpomínku na cestu a pobyt v Bagdádu. Vypravila se tam v roce 1929, a to za svojí dcerou Vlastou Kálalovou, provdanou Di-Lottiovou, významnou českou lékařkou,[3] která zde na přelomu dvacátých a třicátých let po dobu sedmi let žila a pracovala. MUDr. Vlasta Kálalová měla v době návštěvy své matky v Bagdadu zavedenou lékařskou praxi a velmi dobré renomé mezi místním obyvatelstvem a speciálně mezi ženami.

Dejme nyní promluvit autentickému zápisu Anny Kálalové.[4]

[1] Věru a Olgu – dcerky starší dcery Milady, provdané Šmolíkové.

[2] V rámci vlastní rukou úhledně zaznamenaných zápisků vzpomíná Anna Kálalová na otce, matku, období dětství, školní vyučování, vánoční svátky atd.

[3] MUDr. Vlasta Kálalová Di-Lottiová (1896–1971) vystudovala na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy obor chirurgie. Promovala v roce 1922. Jako mladá lékařka odjela do Turecka a později do Bagdádu, kde strávila sedm let osobního i pracovního života. Jako žena – lékařka byla velkým přínosem pro místní prostředí, hlavně pro tamní ženy, kterým byla tradicí a náboženstvím návštěva mužského lékaře zakazována. Na počátku 30. let 20. století se MUDr. Kálalová s rodinou vrátila do Československa a působila v Bernarticích. Zde zažila největší tragédii svého života – 8. května 1945 jí Němci opouštějící české území zavraždili manžela a obě děti.

[4] Text je ponechán v původním znění a není upraven podle současných pravidel českého pravopisu. Ačkoliv Anna Fenclová-Kálalová absolvovala pouze vesnickou malotřídku, není text jejích vzpomínek psaný jednoduchým slohem, ale naopak stavba jejího vyprávění je stylově propracovaná a bohatě strukturovaná.

Anna Kálalová s vnukem Radborem v Bagdádu. V pozadí minaret. 3. 11. 1929. *Archiv Kateřiny Bartošové.*

Anna Kálalová se svým zetěm Jiřím Di-Lotti v Damašku na mostě. Prohlídka města cestou do Bagdádu – říjen 1929. *Archiv Kateřiny Bartošové.*

V roce 1928 narodil se Vlastičce v Bagdadu chlapec dali mu jmeno Radbor. Od té doby jsem byla myšlenkama stále u nich, až jsem dostala chuť se k nim podívati. V roce 1929 na jaře jsem jim to napsala a Vlastička odepsala, že pro mně pošle ošetřovatelku. Tak jsem se rozhodla, že pojedu. Miladka s Václavem[5] *mně opatřili všechna potřebná víza a pas. Ošetřovatelka M. Marianová přijela koncem července do Prahy k rodičům. V měsíci říjnu 8 dne jsme v 10 hodin vyjely z Prahy z Vilsonova nádraží. Cestou se mně krajiny moc líbily, zvlaště Alpy. Počasí bylo pěkné, jen v Linci ráno pršelo. Večer jsme přijeli do Terstu, Z nádraží jsme jely do hotelu Regina Elena, kdež jsme se ubytovaly, Ráno jsme šly si prohlédnouti město a tržnici s rybami. Loď Adria, kterou jsme měli jeti se již nakládala ruzným zbožím. Když byli hotovi s nakladaním, ve 4 hodiny odpoledne začali nastupovati cestujicí. Někteří měli mnoho zavazadel a jejich ukládání zabralo mnoho času. Vyjeli jsme až za šera na moře. Druhý den odpoledne mně bylo nevolno. Nevečeřela jsem, jen čaj jsem vypila a ráno už bylo zase dobře. Na moři se mně líbilo. Pozorovala jsem ptactvo, které nás doprovázelo. Většinu času*

[5] Starší dcera se zetěm – oba dentisté.

jsme četly nebo psali dopisy domu. U Korintského kanálu jsme se zdrželi následkem větru. Třikrát nás zahnal do zálivu. Loď zakotvila, bylo to před večerem.

Ráno se jelo dále, beze vší námahy, ale loď již nemohla dohoniti to, co zameškala. Následkem toho jsme přijeli do Bejrutu 17 večer v půl desáté, místo odpoledne. Auto na nás čekalo až do 7 hod. pak muselo odjeti. Zeť Jiří[6] *pro nás přijel s bárkou až k lodi. To jsme jej se slečnou rády viděly, neboť tím nám končila všechna starost s další jízdou, o vše další již se staral sám. Zarmoutila nás zpráva, že musíme čekati až do pondělka v Bejrut, kdy zase jela nová výprava automobilová přes poušť do Bagdadu. Ubytovali jsme se v hotelu, odkud z mého pokoje byla pěkná vyhlídka na moře. Ráno jsme šli prohlížeti město. Jest pěkné má hodně novostaveb, podle plánů evropských stavěné. Jest v něm vojsko a má na náměstí velká výstavná kasárna. Vprostřed náměstí jest ozdobný park. Každý den jsme šli do jiné části města aby nám den ušel.*

Byla jsem s Jiřím i na československém konsulátě. V pondělí před polednem jsme vyjeli do Damašku a přijeli jsme tam před večerem. V hotelu, kde jsme se ubytovali, jsme se umyli a vypili čaj a šli jsme pak prohlížeti město. Jeho hlavní polovina byla po požáru, který prý trval tři dny, než ho uhasili. Jinak jest město pěkné a protéká zkrze něj řeka. Ráno jsme šli na stanici, odkud vypravili 10 aut s cestujícími a jedno s vojáky, kteří nás doprovázeli, aby se nám v poušti nic nestalo. Do Bagdadu jsme dojeli dne 23. října[7] *po poledni, kde nás dcera Vlasta se synkem Radborem již netrpělivě očekávali. Bylo to radostné schledání. S Radborem jsem měla příjemnou výchovnou zábavu. Bagdad jest město položené mezi zahradami palmovými. Od jihovýchodu jej není ani pro palmy vyděti. Od severu a západu jest viděti zdaleka minarety které jsou vysoké jako naše věže. Jsou celé vykládané mosaikovými dlaždičkami. Z různobarevných dlaždiček jsou sestavovány ornamenty. Za mého pobytu se vystavělo mnoho krásných vil, nejvíce na nábřeží Tigridu. Staví se od měsíce září do července a pak pro velké vedro se musí přestati. Vápno jest jiné než u nás, nerozežírá ruce. Zedníci neužívají lžic na maltu při stavbě. Tuto nabírají rukama a vše staví holýma rukama. Zima jest v lednu největší 3–6 stupňu nad nulou. V druhé polovici února už začnou kvést stromy. V dubnu už zrají moruše, první čerstvé ovoce a koncem dubna začnou žně. Z obilí se pěstuje jen pšenice a ječmen. Od března neprší celé leto až koncem listopadu přichází bouřka s deštěm. Na polích se musí vše zavlažovat. Vodu ženou vrchními kanály, navtovými pumpami na kolik hodin cesty z Tygridu. V létě jsou velká vedra. V serdábu t.j. chladná sklepní místnost bylo 47–49 stupňu*

[6] Ital Jiří (Giorgio) Silvio Di-Lotti se oženil s dcerou Anny Kálalové Vlastou v Bagdádu v roce 1927.
[7] Cesta tedy trvala 15 dnů, musela být pro Annu Kálalovou v jejím věku velmi náročná a namáhavá, ale o tom se ve svých vzpomínkách nijak nezmiňuje.

Zříceniny Babylonu. V popředí MUDr. Vlasta Kálalová. 31. 5. 1925.
Archiv Kateřiny Bartošové.

tepla. V roce 1931. 26. 1. se narodila Drahomila. Bylo jí 6 neděl když jsme sní jeli k památnému Agargufu, starému 5 000 let. Jest to mohutná stavba, jako hora, vystavěná z hlíny, která byla vždy proložená vrstvou rákosu. Když jí měli hotovou, navezli kolem ní suchého roští a zapálili. Tak se stala stavba bytelnou, jako vše z hlíny vypálené. Používali jí obyvatelé pouště jako rozhledny i k pozorování hvězd hvězdáři. Na zpáteční cestě jsme viděli veliké množství koroptví, které obyvatelé nestřílí, jen mladé dokud neumí létati chytají a na trhu ve městě plné posady prodávají. Jindy jsme opět jeli ku hradu Ktesifonu. Byla to jedna z nejnádhernějších staveb na tehdejší dobu. Bylo v něm několik poschodí. Ohromný přijímací sál, jehož klenba jest tak vysoká, jako ve Vatikáně v Římně. V celém sále byl jediný koberec, který přikrýval celou podlahu. Představoval krajinu jako mapu. Řeky byly vyšity perlami, trávníky smaragdy a dyamanty. Za válek, když Arabové zvítězili nad Peršany, hrad učinili neobytným. O koberci historie ničeho nepraví. Pravděpodobně se oň rozdělili, jako o valečnou kořist. Na květnou neděli 29. III. jsme jeli do Babylonu. Překvapila mně velikost zřícenin, které tu zbyly z města jež kdysi mělo několik set tisíc obyvatel. Odtud odvážejí si stavební material ku stavbě města Hilly asi půl druhé hodiny od Babylonu vzdáleného. Některé zdivo jest ještě dosti zachovalé. Chrám má na zdivu celá zvířata z mosaikových dlaždiček sestavená. Před chrámem stojí bazaltová skupina představující lva, který má pod sebou člověka. Přijíždí tam stále mnoho turistů. Odtud jsme jeli se podívati na novou přehradu k Eufratu. Na pobřeží řeky bylo mnoho želv, které při našem příjezdu skákaly do vody jako žáby. Na zpáteční cestě jsme prožili pískovou bouři. ale ve zdraví jsme v 7 hodin přijeli domů, kde bylo též vše pod pískovým prachem.

Posledního dubna roku 1931 jsem se musela rozloučit se svými drahými dětmi i s Bagdadem. Večer mně dovezli autem na nádraží. Čekali jsme ještě půl hodiny.

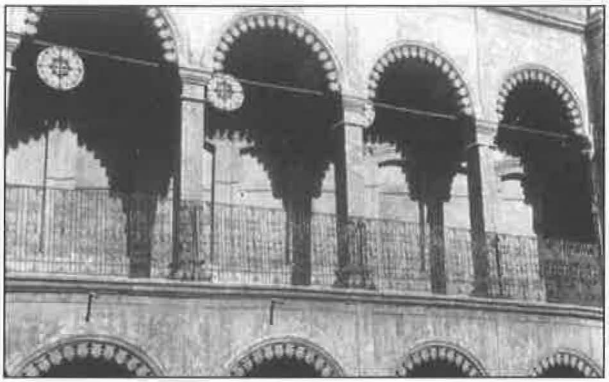

Budova v Mosulu, kde Anna Kálalová nocovala na zpáteční cestě domů.
Archiv Kateřiny Bartošové.

Drahuška mně na rukou usnula, ale Radbor vydržel až do odjezdu vlaku a naposled zamával šatečkem. Vyjeli jsme ve čtvrt na devět večer. Ráno v osm hodin jsme přijeli do Kerkuku. Na nádraží bylo množství kobylek hnědých. Klasy obilné byly jima ověšeny. Také na další cestě pouští jsme na ně několikrát najeli. Bylo jich tolik, že se lepily na kola a trvalo to 10–15 minut, než se z nich vyjelo. V Kerkuku jsme přesedli do aut. Každému cestujícímu přinesli do auta krabici s obědem, který byl sestaven z obložených chlebíčků, pomeranč, v sáčku mandle, hrozinky, čokoláda a papírový pohárek na vodu. Vyjelo se po deváté hodině. Po poledni auta zajela podle silnice na pole vedle údolí, kde byl pod stromy stín. Tam jsme se utábořili a naobědvali. Po půl hodině se jelo dále. Silnice byla dobrá, k Mosulu asfaltovaná. V pět hodin jsme přijeli do Mosulu. Tam v hotelu jsme se dobře navečeřeli a vyspali. Ráno po snídani zase nám dali každému krabici s jídlem do aut. Vyjeli jsme v půl 9 hod. Mosul jest veliké město, již hodně moderní. Má samé široké ulice se širokými chodníky. Za městem jsme jeli kolem mramorových dolů, obilí bylo ještě zelené. Na pahorcích páslo se plno velikých stád ovčích, hovězích a i údolí byla plná ovcí. Na polích bylo krásné obilí. Kolem pak modraly se hory. Po desáté hodině jsme přijeli do krásné roviny, samá tráva a květiny vlčího máku jako když naseje. Byl to nádherný pohled. Ovčí a hovězí stáda přestala a nastala velbloudí. Tisíce jich bylo. Jeli jsme tou rovinou velbloudy obsazenou od půl jedenácté do dvou hod. odpoledne. Pak přišly zase vesnice a stáda ovčí. Když jsme měli ještě asi hodinu jízdy před sebou stihla nás bouře s lijákem. Museli jsme chvíli stát, než to přešlo. Pak se špatně jelo, silnice nebyla, jen polní cesta, hlína se lepila na kola a byli jsme rádi, když jsme přijeli do Nisibiny. Na nádraží jsme přesedli po celní prohlídce do vlaku, do nového spacího vozu, kde se sedělo jak v pokojíčku. Strava byla výborná a mohl si každý vzíti co sněd.

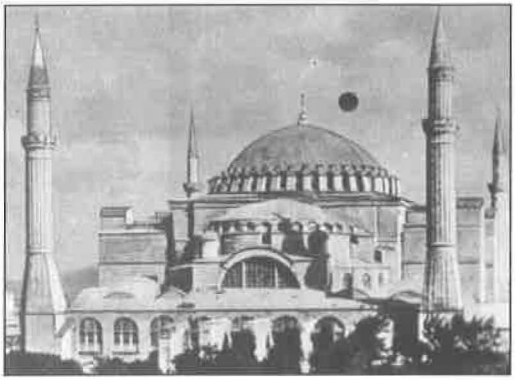

Chrám Aja Sofia při zatmění měsíce. Z doby pobytu MUDr. Kálalové. *Archiv Kateřiny Bartošové.*

Istanbul (Cařihrad) v době návštěvy Anny Kálalové. *Archiv Kateřiny Bartošové.*

Istanbul (Cařihrad) v době návštěvy Anny Kálalové. *Archiv Kateřiny Bartošové.*

Mešita Sultána Bajezida v Istanbulu. 17. 10. 1924. Z doby pobytu MUDr. Kálalové. *Archiv Kateřiny Bartošové.*

Rodinná fotografie z roku 1939 z Písku. Uprostřed Anna Kálalová, vedle ní vnoučata Radbor a Drahuška, nad nimi stojící manželé Di-Lottiovi. *Archiv Kateřiny Bartošové.*

V úterý v poledne jsme přijeli do Cařihradu. Na nádraží již mně očekával zřízenec z hotelu p. Kohouta, který mně autem dovezl do hotelu. Majitel p. Kohout je rozený Čech. Ve tři hodiny přišla sl. Mráčková, úřednice z československého konsulátu. Ta mně provedla po městě a do mešit. Také v cisterně na vodu jsme

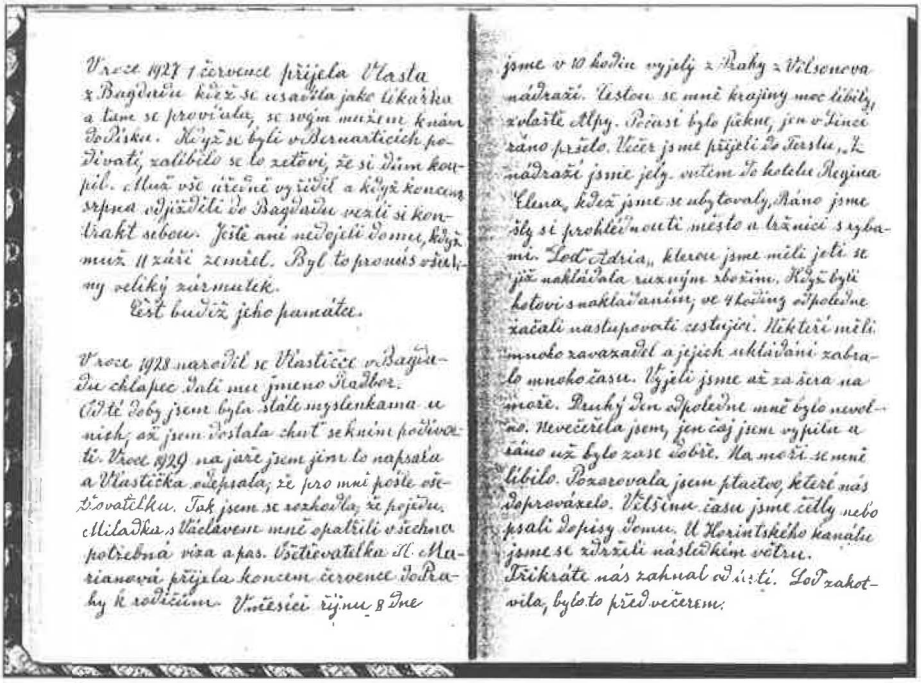

V roce 1927 1 července přijela Vlasta z Bagdádu kdež se usadila jako lékařka a tam se provdala, se svým mužem k nám do Písku. Když se byli v Bernartících podívati, zalíbilo se to zetovi, že si dům koupil. Muž vše úředně vyřídil a když koncem srpna odjížděli do Bagdádu vezli si kontrakt sebou. Ještě ani nedojeli domu, když muž 11 září zemřel. Byl to pronás všechny veliký zármutek.
Čest budiž jeho památce.

V roce 1928 narodil se Vlastičce v Bagdádu chlapec dali mu jméno Radbor. Od té doby jsem byla stále myslenkama u nich, až jsem dostala chuť se k nim podívati. V roce 1929 na jaře jsem jim to napsala a Vlastička odepsala, že pro mni pošle ošetřovatelku. Tak jsem se rozhodla, že pojedu. Miladka s Václavem mně opatřili všechna potřebná víza a pas. Ošetřovatelka H. Marianová přijela koncem července do Prahy k rodičům. V měsíci říjnu 8 dne jsme v 10 hodin vyjely z Prahy z Vilsonova nádraží. Cestou se mně krajiny moc líbily, zvláště Alpy. Počasí bylo pěkné, jen v Lincí ráno pršelo. Večer jsme přijeli do Terstu. Z nádraží jsme jely vrtem do hotelu Regina Elena, kdež jsme se ubytovaly. Ráno jsme šly si prohlédnouti město a tržnici s rybami. Loď „Adria" kterou jsme měli jeti se již nakládala různým zbožím. Když byli hotovi s nakládáním, ve 4 hodiny odpoledne začali nastupovati cestující. Někteří měli mnoho zavazadel a jejich ukládání zabralo mnoho času. Vyjeli jsme až za šera na moře. Druhý den odpoledne mně bylo nevolno. Nevečeřela jsem, jen čaj jsem vypila a ráno už bylo zase dobře. Na moři se mně líbilo. Pozorovala jsem ptactvo, které nás doprovázelo. Většinu času jsme četly nebo psali dopisy domu. U Horintského kanálu jsme se zdrželi následkem větru. Třikráte nás zahnal od ústí. Loď zakotvila, bylo to před večerem.

Úryvek z rukpisu vzpomínek Anny Kálalové.

byly. Tato má 336 mramorových sloupů. Město jest krásné s pěknou rozlohou a zdálo se mně, že jest větší než Praha.

Druhý den dopoledne jsme si prohlídli bazár a odpoledne ve tři hodiny 40 m jsem odjížděla ku Praze, kamž jsem v pátek na večer o půl šesté dojela.

Vzpomínky Anny Kálalové na necelé dva roky pobytu v dceřině rodině v Bagdádu a na cestu tam a zpět do Čech – ač psány především pro vnučky z rodiny starší dcery – se více než rodinným událostem a způsobu života v daleké zemi věnují cestovním zážitkům a přírodním podmínkám, tolik odlišným od českého prostředí a českých klimatických poměrů. Ty na ni zapůsobily ze všeho nejvíce. Anna Kálalová se v těchto vzpomínkách představila jako vnímavá pozorovatelka především se smyslem pro jemné vykreslení detailu.